

Kommunal- og moderniseringsdepartementet
Postboks 8112 Dep

0032 Oslo

28.09.2016

Visjonær og nært i utviklingen av bærekraftige byer og distrikter

KS Bedrift er nærings- og arbeidsgiverorganisasjon for samfunnsbedrifter som opererer over hele landet innenfor ulike bransjer. Vi organiserer lokale og regionale bedrifter som energi, avfall, brann, beredskap og redning, havn, helse og omsorg m.fl. med ca. 12 000 ansatte i hele landet. Felles for alle bedriftene er at de utfører grunnleggende samfunnstjenester til sine lokalsamfunn, på vegne av sine eiere.

KS Bedrift gir med dette innspill til det pågående arbeidet med meldingen til Stortinget om temaet «Bærekraftige byer og sterke distrikter».

Våre problemstillinger vil primært omhandle bærekraftig verdiskaping og sysselsetting slik vi ser det i både byer og i distriktene i dag. Eksempler gis fra områder som avfall, energi og havn for å beskrive virkeligheten.

Oppsummering

Økt verdiskaping fordrer at vi ser mulighetene som finnes i det lokale ressursgrunnlag på en enda bedre måte enn i dag. Samhandling mellom de ulike områdene på en måte som gir grønnere verdiskaping i hele landet er helt avgjørende.

KS Bedrift imøteser en utvikling som handler om å samarbeide mellom kommunale og private aktører for å skape bærekraftige og verdiskapende bedrifter. Enda viktigere er det at vi nå må bedre samarbeidet mellom aktører som er involvert i samfunnsutviklingen lokalt, regionalt og nasjonalt.

Kommunene har et viktig samfunnsansvar

Kommuneloven regulerer kommunens oppgaver slik at planarbeidet på alle myndighetsnivåer skal trekke i samme retning. Det betyr at kommunen må planlegge helhetlig i sin samfunnsutvikling.

På den måten kan de nå flere ulike mål på vegne av storsamfunnet. På miljøområdet betyr dette å redusere utslipp til jord, luft og vann, ivareta gode rekreasjonsområder for befolkningen, sikre effektiv kollektivtransport, utvikle fornybar energi, mer

ressurseffektiv avfallshåndtering og mye mer. Alt dette må ses i sammenheng før tiltak settes ut i livet.

Samtidig opplever vi nå et bredere risikobilde enn tidligere. Dette påvirker både samfunn og næringsliv i store deler av landet. Klimaendringer, økt sosial uro, behov for sikkerhetstiltak og mange andre faktorer som vil gi økte samfunnskostnader. Fremtidsrettet by- og stedsutvikling må derfor se mange ulike faktorer i sammenheng.

De fleste kommuner har i dag valgt å organisere mange av sine tjenester gjennom regionalt samarbeid, og ofte i form av selskaper. Dette gir i mange tilfeller en mer effektiv drift og bidrar til kompetansebygging regionalt.

De kommunalt eide bedriftene har et oppdrag fra sine eiere, slik at de kan tilby tjenester for innbyggerne. Bedriftene utgjør viktige verktøy for kommunene, og har derfor også en naturlig rolle som samfunnsutviklere samtidig som de er et verktøy i arbeidet på vegne av sine eiere.

Oppgavene er regulert gjennom særlovgivning, som bl.a. i havne- og farvannsloven, forurensningsloven, lov om offentlige anskaffelser og energiloven.

Viktig å satse på lokal verdiskaping og sysselsetting

Landets kommuner og fylkeskommuner har satt miljøtiltak høyt på agendaen. Det haster med å utnytte ressursene våre mer effektivt og smartere. Mange kommuner har allerede tatt grep og flere har satt seg ambisiøse miljømål for å redusere utslipp i mange byer og tettsteder.

Vi ser nå en satsing på mer klimanøytral kollektivtrafikk, rushtidsavgift, landstrøm på havnene og ikke minst etableringene av mer moderne avfallsinnsamling som avfallssug i flere byer/tettsteder. Dette må vi ha mer av.

Videre er det fortsatt et stort potensial innen energieffektivisering av bygg og smartere byplanlegging. Digitale løsninger og fjernovervåking, kan benyttes f.eks. til smartere transportløsninger og avfallshåndtering i bysentra (nedgravde avfallsløsninger).

Totalt sett bidrar alle disse tiltakene til det grønne skiftet i hele landet, samtidig som utviklingen av nye metoder bidrar til lokal og regional verdiskaping og sysselsetting.

Kommunale selskapers rolle i det grønne skiftet

Behovet for grunnleggende samfunnsendringer for å møte klimautfordringer, skapte begrepet det grønne skiftet. Kommunale selskapers bidrag inn i det grønne skiftet er viktige på flere måter. I sin kraft som innkjøper av teknologiske løsninger kan de påvirke hvilke teknologier som utvikles. På lang sikt er det ikke mulig å nå

klimamålene dersom ikke fokuset på et renere miljø også skaper lønnsom vekst for bedriftene.

KS Bedrifts medlemmer utfører grunnleggende samfunnsoppdrag. Det er sammenheng mellom deres samfunnsansvar og det å bidra inn i det grønne skiftet. I de tilfellene der kommunale bedrifter leverer tjenester til forbrukere har bedriftene et særlig ansvar i å ta miljøhensyn i sine valg av løsninger.

Gjennom rollen som innkjøper har kommunale selskaper mulighet til å sette krav til sine leverandører. Dette kan bidra til utvikle mer bærekraftige og dermed mer klimavennlig verdiskaping og sysselsetting lokalt, regionalt og nasjonalt.

Mer effektiv utnyttelse av lokale ressurser

Under klimaforhandlingene i COP 21 i Paris, pekte verdens ledere for første gang på viktigheten av lokale og regionale myndigheters innsats som nødvendig for en grønnere omstilling. Kommunenes selskaper er tett på utviklingen av bærekraftige løsninger lokalt og brukes aktivt av eierne for å nå mål for å oppnå dette.

Avfall er en lokalt oppstått ressurs, og kommunene har i flere tiår vært blant de fremste til å utnytte disse ressursene. De kommunalt eide avfallsselskapene står for betydelig kompetanse og kapital for videreutvikling av hele avfallsbransjen med tanke på helhetlig utnyttelse av avfallsressursene. Dette har skjedd i en kombinasjon av oppdrag fra bevisste eiere og tydelige mål fra myndighetene.

Norges byer, regioner og distrikter er opptatt av å utvikle bærekraftige samfunn gjennom egen verdiskaping. Ved å legge til rette for helhetlig verdiskaping, bidrar vi til en bærekraftig økonomi og til å generere arbeidsplasser lokalt.

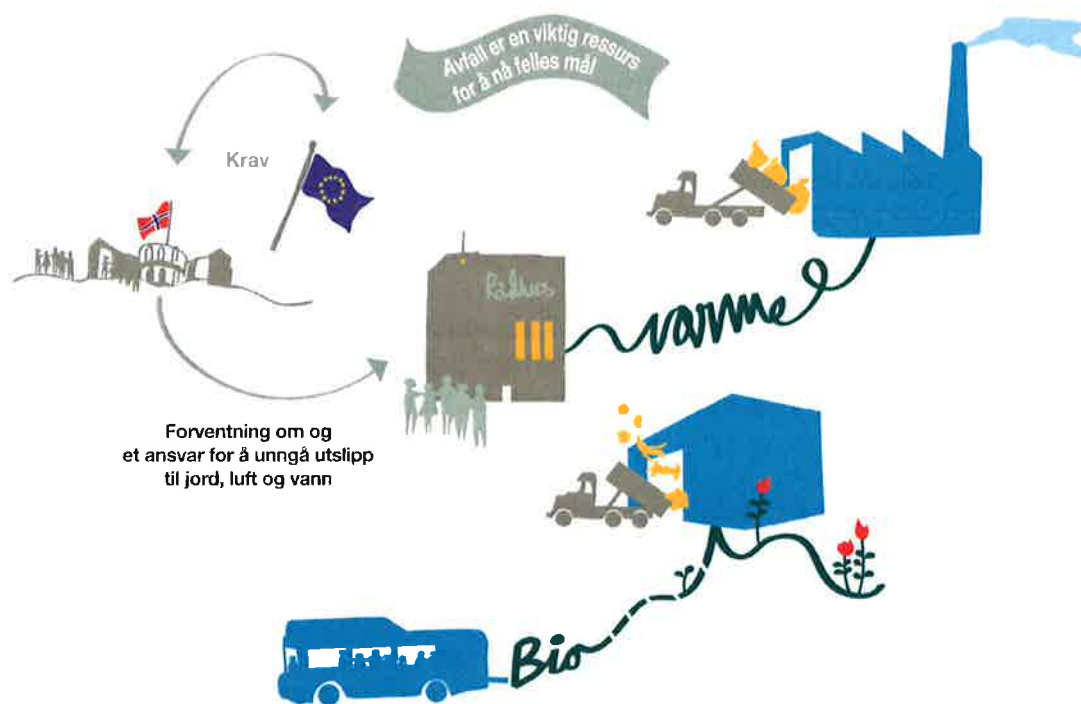
Lokal verdiskaping muliggjør målene som settes nasjonalt med tanke på både grønn vekst, konkurransekraft og sterkere distrikter. Det satses blant annet mye på å utnytte lokalt oppståtte bioressurser til produksjon av biodrivstoff og biorest som utnyttes lokalt og regionalt.

En mer effektiv utnyttelse av lokalt oppståtte avfallsressurser er i tråd med EUs nærhetsprinsipp¹ og politikk på sirkulær økonomi², i tillegg bidrar det til lokal verdiskaping og sysselsetting.

¹ Prinsippet innebærer at blandet husholdningsavfall («mixed municipal waste») i størst mulig grad skal håndteres i nærhet til der hvor det er oppstått/produsert. Henvising til avfallsdirektiv 2008/98/EC:

<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32008L0098&from=EN>

² <https://www.regjeringen.no/no/sub/eos-notatbasen/notatene/2015/des/sirkular-okonomi/id2470468/>

(Illustrasjon fra KS Bedrift) Helhetlig verdiskaping

Satsing på grønn energiproduksjon skaper lokale verdier

Mange energibedrifter er langt framme i utviklingen av ny fornybar teknologi. For å bidra ytterligere i det grønne skiftet må energibedriftene stadig tilpasse seg.

Opprinnelsesgarantier har tydeliggjort etterspørselen etter ren strøm. Garantiene innebærer at produsenter av ren elektrisitet selger en garanti for at strømmen er produsert uten CO₂ – utslipp. Enkelte er villig til å betale mer for CO₂-nøytral kraft, enn forurensende kraft.

Energiprodusentene i Norge har et stort potensial for å bygge ut mer vind- og solkraft slik at fornybarandelen i kraftproduksjonen øker. Forskning og utvikling av energilagring kan forenkle innfasingen av mer fornybar kraft. Utslippene fra energisektoren selv er lave, men aktørene er viktige bidragsytere til å redusere utslipp innen andre sektorer³.

Fjernvarme i byer og tettsteder produseres i større grad på avfall som ikke lar seg materialgjenvinne. Fjernvarme gir mange fordeler, og bidrar til energifleksibilitet for kundene. I tillegg brukes fjernvarme aktivt i de store byene for å fjerne oppvarming med oljekjeler og ved, som i neste omgang skaper luftproblemer.

Disse faktorene bidrar til at interessen for fjernvarme er god hos lokalt næringsliv og innbyggere. Fjernvarme bidrar til at mange får muligheten til å velge klimavennlig oppvarming.

³ Menon-rapport 17/2016

Grønn maritim sysselsetting

Regjeringens strategidokument Maritime muligheter – blå vekst for grønn fremtid (Nærings- og fiskeridepartementet, 2015) foreslår å redusere klimagassutslippene fra skipsfarten: Det skal blant annet skje ved å øke satsningen på forskning og utvikling, kreve lavutslipps- og nullutslippsteknologi i fergeanbud, videreutvikle ENOVAs støtteordninger, overføre gods fra vei til sjø samt å øke bruken av landstrøm.

I nasjonal transportplan for 2018-2029 er det beregnet en transportvekst på 30 prosent. I samme periode må utslippene fra samme sektor halveres. Som havneiere vil kommunen ha en viktig rolle for tilrettelegging for mer miljøvennlig skipstransport og havnedrift da sjøtransporten vil være en svært sentral del av løsningen.

Landstrøm er også et viktig tiltak for å redusere støy og lokal luftforurensning i havner. Sammen med mer miljøvennlig og effektiv havnedrift vil bl.a. overgang til landstrøm for drift og lading medfører at fossilt drivstofforbruk i havn elimineres eller reduseres kraftig.

Høy verdiskaping per sysselsatt

Menon Business Economics gjennomførte i 2015 en analyse av kommunale avfallsbedrifters samfunnsnytte⁴. Analysen viste at kommunale avfallsselskap bidro med en gjennomsnittlig verdiskaping per sysselsatt på 0,9 millioner kroner i 2013.

Verdiskaping per sysselsatt er et velbrukt mål på hvor godt arbeidskraften i en næring utnyttes, og kan dermed uttrykke en nærings produktivitet. Basert på beregninger fra Menons regnskapsdatabase fant de at den gjennomsnittlige verdiskapingen per sysselsatt i kommunale avfallsselskaper er høy sammenliknet med det øvrige fastlands-Norge.

Potensialet for å bidra til enda mer verdiskaping lokalt og regionalt er fortsatt høy, og lokale og regionale myndighet kan bli enda bedre på å utnytte lokale ressurser, og ikke akseptere at avfall bare er en råvare som kan utnyttes globalt.

Det finnes mange gode eksempler i hele landet på hvordan kommunalt eide avfallsselskaper utnytter lokale avfallsressurser i arbeidet med helhetlig tenkning rundt det å unngå utslipp til jord, luft og vann. Det siste tilskuddet er «Den magiske fabrikken» utenfor Tønsberg.

⁴ Avfallsbedriftenes samfunnsnytte nasjonalt og regionalt, Menon-publikasjon 13/2015

Samarbeid for å nå felles mål og økt verdiskaping

På tross av høyverdiskaping sammenliknet med øvrige fastlandsindustri, så må kommunalt eide selskaper hele tiden tilpasse seg samtiden for å drive mest mulig effektivt. Dette gjelder selvsagt også den private delen av bransjen.

Dersom full utnyttelse av samfunnets samlede kompetanse om ressurser skal nyttes, må også private aktører stille med nødvendig kapital for videreutvikling som gir verdiskaping og sysselsetting i hele landet.

KS Bedrift imøteser en utvikling som handler om å samarbeide mellom kommunale og private aktører for å skape bærekraftige og verdiskapende bedrifter. Enda viktigere er det at vi nå må bedre samarbeidet mellom aktører som er involvert i samfunnsutviklingen lokalt, regionalt og nasjonalt.

Økt verdiskaping fordrer at vi ser mulighetene som finnes i det lokale ressursgrunnlag på en enda bedre måte enn i dag. Samhandling mellom de ulike områdene på en måte som gir grønnere verdiskaping i hele landet er helt avgjørende.

Med hilsen
KS Bedrift

Bjørg Ravlo Rydsaa
Administrerende direktør

Svein Kamfjord
Direktør Avfall og gjenvinning

Vedlegg:

Lokale samfunnsbedrifters bidrag til det grønne skiftet (Menon 17/2016)

Avfallsbedriftenes samfunnsnytte nasjonalt og regionalt (Menon 13/2015)